

ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΙΔΙΚΕΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ

Εισαγωγικό Σημείωμα

Οι μαθησιακές δυσκολίες στη Γλώσσα και στα Μαθηματικά, σε παιδιά που δεν έχουν πρόβλημα νοητικής υστέρησης, οφείλονται σε ατελείς αντιληπτικές ικανότητες ή δυσλειτουργίες του εγκεφάλου, οι οποίες επηρεάζουν την κωδικοποίηση και αποκωδικοποίηση των ερεθισμάτων και παρουσιάζονται ως διαταραχές: της σκέψης, του προφορικού λόγου, της ανάγνωσης, της γραφής, της ορθογραφίας, της κατανόησης και της μαθηματικής σκέψης. Στην ελληνική βιβλιογραφία απαντώνται με τους όρους: Δυσλεξία, Δυσορθογραφία, Δυσαναγνωσία, Δυσαριθμησία.

Η δυσλεξία θεωρείται η κυριότερη μαθησιακή δυσκολία, γιατί εμπεριέχει στοιχεία από όλες τις μορφές των Μ.Δ. Εκ πρώτης όψεως παρουσιάζεται ως δυσκολία κατάκτησης και επεξεργασίας του γραπτού λόγου. Στην πραγματικότητα όμως συνδέεται με όλες τις λειτουργίες της γλώσσας, με προεκτάσεις και στη μαθησιακή σκέψη.

Η δυσλεξία θεωρείται η κυριότερη μαθησιακή δυσκολία, γιατί εμπεριέχει στοιχεία από όλες τις μορφές των μαθησιακών δυσκολιών. Εκ πρώτης όψεως παρουσιάζεται ως δυσκολία κατάκτησης και επεξεργασίας του γραπτού λόγου, στην πραγματικότητα όμως συνδέεται με όλες τις λειτουργίες της γλώσσας με προεκτάσεις και στη μαθηματική σκέψη.

Η δυσλεξία παρουσιάζεται με μια σειρά σχολικών αδυναμιών όπως είναι:

α. Ανικανότητα φωνολογικής σύνδεσης του φωνήματος και του γραφήματος (αδυναμία φωνολογικής ενημερότητας)

β. Αδυναμία κατανόησης της μορφής που παίρνουν κατά την κλίση οι κλιτές λέξεις

γ. Αδυναμία κατανόησης και παραγωγής προτάσεων πολύπλοκων συντακτικά

δ. Δυσκολία σύνδεσης της φωνολογικής και της γραφημικής εικόνας της λέξης με τη σημασία της

ε. Περιορισμένο ενεργητικό λεξιλόγιο.

ζ) Ακατάστατο γραφικό χαρακτήρα-δυσανάγνωστο γραπτό με (έλλειψη σημείων στίξης, παράλειψη τόνων ,αντιστροφές γραμμμάτων, παράλειψη ή μετατόπιση συλλαβών, άσχετες παρεμβολές, πολλά ορθογραφικά λάθη.)

η) Αργή ανάγνωση ή αποφυγή μεγάλωφωνης ανάγνωσης

θ) Στη σύμφυτη εξελικτική δυσλεξία παρουσιάζεται θεμελιακή υπολειτουργία των μαθησιακών λειτουργιών που σχετίζονται με την οπτική και την ακουστική αντίληψη.

Αντίστοιχα η δυσαριθμησία παρουσιάζεται με μια σειρά αδυναμιών όπως είναι

α) Δυσκολία εκτίμησης της προσότητας ενός συνόλου αντικειμένων ή των μεγεθών

β) Δυσκολία στην αρίθμηση, στη σειροθέτηση, στην απομνημόνευση της προπαίδειας και άλλων ακολουθιών.

γ) Δυσκολία στην εφαρμογή ενός αλγορίθμου

δ) Δυσκολία στη μεταφορά ενός προβλήματος σε αριθμητικά δεδομένα

ε) Δυσκολία στην κατανόηση των αριθμητικών συμβόλων και στην ορθή χρήση τους

Η ιδιομορφία της δυσλεξίας είναι ότι δεν παρουσιάζονται α) όλα τα συμπτώματα με την ίδια μορφή σε όλα τα παιδιά. β) η εμφάνιση κάποιας από τις παραπάνω δυσκολίες σε ένα μαθητή δεν σημαίνει ότι έχει δυσλεξία Για το λόγο αυτό απαιτείται διαφορική διάγνωση από το αρμόδιο ΚΔΑΥ, προκειμένου να εντοπιστούν οι τομείς που υπάρχουν μαθησιακές δυσκολίες και να γίνουν οι αναγκαίες προσαρμογές ανάλογα με το αναπτυξιακό επίπεδο των παιδιών.

Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι η εκτίμηση των προβλημάτων του γραπτού λόγου περιλαμβάνει τη καταγραφή της παρούσας εκπαιδευτικής κατάστασης του παιδιού και την ποιοτική ανάλυση των σφαλμάτων (error analysis).

Έτσι μπορεί να εντοπισθούν:

α. Λάθη στα φωνήεντα, στα σύμφωνα, στους διφθόγγους, στα συμπλέγματα

β. Αντιστροφές γραμμμάτων ή λέξεων

γ. Πρόσθεση ή παράλειψη γραμμμάτων, συλλαβών, λέξεων

δ. Άρνηση ανάγνωσης ορισμένων λέξεων

ε. Μάντεμα των δύσκολων λέξεων, από τα συμφραζόμενα

στ. Απουσία τόνων και σημείων της στίξης.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Η αντιμετώπιση των προβλημάτων, σύμφωνα με την συμπεριφοριστική κατεύθυνση, υλοποιείται με την άμεση διδασκαλία (direct instruction). Παράλληλα εφαρμόζονται και άλλα διορθωτικά ή θεραπευτικά προγράμματα ή ασκήσεις για την βελτίωση των αναπτυξιακών δεξιοτήτων και των γνωστικών λειτουργιών.

Ωστόσο η συμπεριφοριστική προσέγγιση μόνη της θεωρείται ατελής, επειδή παραβλέπει τα αναγκαία προπαρασκευαστικά στάδια, που υλοποιούνται με την έμμεση διδασκαλία (indirect instruction), και αναφέρονται στην έννοια της ετοιμότητας (readiness), η οποία είναι σύμφωνη με τα πορίσματα της γνωστικής ψυχολογίας.

Η γνωστική προσέγγιση εστιάζεται στις διαδικασίες πρόσληψης και επεξεργασίας των πληροφοριών και στην ανάπτυξη των γνωστικών δεξιοτήτων και στρατηγικών με τις οποίες δομείται η γνώση.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ

Η υποστήριξη των ατόμων με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες συνεχίζεται μέχρι αυτά να κατακτήσουν τους μηχανισμούς ανάγνωσης και γραφής, ώστε να διαβάζουν κείμενα με κατανόηση και να δομούν σε παραγράφους το γραπτό λόγο, με τη συνεργασία του δασκάλου ειδικής αγωγής και του δασκάλου της κοινής τάξης.

Η κατάλληλη οργάνωση της τάξης διευκολύνει την εφαρμογή των ατομικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων με τον καθορισμό των μακροπρόθεσμων στόχων και την ανάλυση των βραχυπρόθεσμων διδακτικών βημάτων.

Ειδικότερα στο τμήμα ένταξης ή στην κοινή τάξη πρέπει να δημιουργηθεί το κατάλληλο μαθησιακό περιβάλλον ως ακολούθως:

α) Διαμόρφωση ειδικού χώρου εργασίας ώστε να μειωθούν οι πιθανότητες διάσπασης της προσοχής

β) Υποστήριξη της διδασκαλίας με ποικίλα διδακτικά μέσα

γ) Αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών και ειδικότερα των Η/Υ με τους οποίους είναι δυνατή η δημιουργία μαθησιακών περιβαλλόντων αντίστοιχων με το περιεχόμενο του παρόντος αναλυτικού προγράμματος.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Το Αναλυτικό Πρόγραμμα Μαθησιακών Δυσκολιών περιλαμβάνει τις ακόλουθες ενότητες:

1. Αντιληπτικές λειτουργίες
2. Μνημονικές λειτουργίες
3. Γραφικός χώρος
4. Αναγνωστική λειτουργία
5. Μαθησιακές δυσκολίες στα Μαθηματικά που έχουν σχέση με τη δυσλειτουργία της γλώσσας
6. Συμπεριφορά – Συναισθηματική υποστήριξη

Παρατήρηση: Η σύνδεση με το περιεχόμενο του πλαισίου αναλυτικού προγράμματος ειδικής αγωγής (Π.Δ.301/96) έγινε με ιδιαίτερη προσοχή, για να αποφευχθούν οι επικαλύψεις. Όπου τυχόν θεωρηθεί ότι υπάρχουν επικαλύψεις ιδιαίτερα στα προπαρασκευαστικά στάδια, είναι εύκολο να διαπιστωθεί η ποιοτική διαφορά, αφού στην περίπτωση των μαθησιακών δυσκολιών δεν υπάρχει το κώλυμα της νοητικής υστέρησης που κυριαρχεί στο πλαίσιο Αναλυτικού Προγράμματος.

1. Γενική ενότητα: Αντιληπτικές λειτουργίες

Οι μαθητές με αντιληπτικές δυσλειτουργίες παρουσιάζουν συνήθως ειδικές μαθησιακές δυσκολίες και χρειάζονται συστηματική υποστήριξη στην πρωτοβάθμια, αλλά και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Ενότητα 1. Οπτική αντίληψη

Διδακτικοί στόχοι

Το παιδί μπορεί:

- 1.1.1. Να αντιλαμβάνεται και να σχηματίζει οπτικές ακολουθίες.

Δραστηριότητες

Οπτικές ακολουθίες σειράς αντικειμένων, εικόνων, σχημάτων, γραμμάτων, συλλαβών, λέξεων, προτάσεων

Στη διαδικασία του σχηματισμού των οπτικών ακολουθιών λαμβάνεται υπόψη η οφθαλμοκίνηση: σάρωση (scanning), οι στάσεις των ματιών (fixations), οι παλινδρομήσεις (regressions) και η σωστή κατεύθυνση των στοιχείων (direction).

1.1.2. Να αντιλαμβάνεται και να ακολουθεί τον οπτικό ρυθμό.	Οπτικός ρυθμός στην παρουσίαση των οπτικών ακολουθιών: Το παιδί στην οπτική σάρωση επισημαίνει τη σειρά των στοιχείων της οπτικής ακολουθίας με ρυθμικές κινήσεις ή ρυθμικά χτυπήματα.
1.1.3. Να διαφοροποιεί και να διακρίνει οπτικές παραστάσεις.	Οπτική διαφοροποίηση και διάκριση σχεδόν ομοίων εικόνων-σχεδίων-σημάτων που προσομοιάζουν με γράμματα με τελική κατάληξη τη διάκριση σχεδόν ομοίων γραμμάτων ,ψηφίων,ψευδολέξεων π.χ. «θ-β, 6-9, θαβ-θαθ»
1.1.4. Να ταξινομεί και να ταυτίζει όμοιες και διαφορετικές οπτικές παραστάσεις.	Ταξινομήσεις – Ταυτίσεις όμοιων και διαφορετικών εικόνων, παραστάσεων, σχημάτων, γραμμάτων, λέξεων κ.ο.τ.

Ενότητα 2. Ακουστική αντίληψη

1.2.1. Να αντιλαμβάνεται και να επαναλαμβάνει ακουστικές ακολουθίες.	Το παιδί ακούει, θυμάται, επαναλαμβάνει με τη σωστή σειρά ακουστικές ακολουθίες ήχων, φθόγγων, συλλαβών, λέξεων.
1.2.2. Να αντιλαμβάνεται τον ακουστικό ρυθμό στις ακολουθίες των ήχων.	Το παιδί διακρίνει και συνοδεύει ρυθμικά, τις ακολουθίες των ήχων-φθόγγων-συλλαβών- λέξεων καθώς τα επαναλαμβάνει π.χ. λογοπαίγνια και ομοιοκαταληξίες.
1.2.3. Να συνειδητοποιεί και να διακρίνει φωνολογικά στοιχεία	Συνειδητοποιημένη ακρόαση και διάκριση φθόγγων-λέξεων που μοιάζουν ακουστικά π.χ. «π-τ», «φ-β», βάρος-φάρος.
1.2.4. Να ενεργοποιεί τη διχωτική ακοή με τον εντοπισμό της ηχητικής πηγής.	Ενεργοποίηση της διχωτικής ακοής του δεξιού αυτιού, που ενεργοποιεί το αριστερό ημισφαίριο για τους δεξιόχειρες και του αριστερού αυτιού που ενεργοποιεί το δεξιό ημισφαίριο του εγκεφάλου για τους αριστερόχειρες με ασκήσεις ακοής με

ήχους διαφορετικών ειδών π.χ ήχοι φυσικών φαινομένων, φωνές ζώων φθόγγοι, λέξεις,εναλλάξ με το δεξί και το αριστερό αυτί.

Ενότητα 3. Οπτικοακουστική αντίληψη.

- 1.3.1. Να συνδυάζει οπτικο-ακουστικές λειτουργίες. Διαδοχική παρουσίαση και αντιστοίχιση οπτικού και ακουστικού υλικού. π.χ. Το παιδί αντιστοιχίζει σειρά μουσικών ήχων με τα αντίστοιχα μουσικά όργανα, εικόνες-ήχους αντικειμένων με τις αντίστοιχες λέξεις.
- 1.3.2. Να αντιστοιχίζει οπτικά και ακουστικά ερεθίσματα. Άμεση αντιστοίχιση οπτικών και ακουστικών ερεθισμάτων π.χ. ήχος-αντικείμενο, λέξη-αντικείμενο, φώνημα-γράφημα κλπ.
- 1.3.3. Να διακρίνει οπτικο-ακουστικά λέξεις, συλλαβές, φθόγγους. Οπτική-ακουστική διάκριση λέξεων, συλλαβών, φθόγγων π.χ. Το παιδί διακρίνει συγκεκριμένες λέξεις, συλλαβές, φθόγγους που ακούσει από μια σειρά λέξεων, συλλαβών, φθόγγων που βλέπει.

Ενότητα 4.

Πολυαισθητηριακές αντιληπτικές λειτουργίες

- 1.4.1. Να συνδυάζει την οπτική, την ακουστική, την κιναισθητική δίοδο επικοινωνίας. Ενεργοποίηση του οπτικού, ακουστικού κιναισθητικού καναλιού με συνδυασμένες δραστηριότητες π.χ. βλέπει-πιάνει-ακούει-ψηλαφεί ποικίλο υλικό (αντικείμενα, σχήματα, ανάγλυφες αποτυπώσεις σχημάτων, γραμμάτων).
- 1.4.2. Να συνδέει πολυαισθητηριακά την παράσταση μιας λέξης. Πολυαισθητηριακή σύνδεση μιας λέξης με την οπτική, ακουστική γλωσσοκινητική, απτική, γραφοκινητική εικόνα π.χ. Το παιδί βλέπει τη λέξη παράθυρο, την ακούει, τη

- 1.4.3. Να συνδέει τις εμπειρίες του με βάση το αίτιο-αποτέλεσμα. λέει, την ψηλαφεί ανάγλυφη και τη γράφει. Το παιδί συνδέει αιτίες με τα αποτελέσματα ή βρίσκει από τα αποτελέσματα τις αιτίες. Π.χ. υδρατμός-ψύξη-βροχή.
- 1.4.4. Να συγκεντρώνει την προσοχή με τη βοήθεια της κιναισθησης. Υποστήριξη της προσοχής με την κιναισθηση π.χ. Το παιδί με υπερκινητικότητα και πολυδιάσπαση της προσοχής, υποστηρίζεται γνωστικά με την κιναισθητική αντίληψη των ανάγλυφων γραμμμάτων και λέξεων.
- 1.4.5. Να ενισχύει τη διάρκεια της προσοχής. Υποστήριξη διχωτικής προσοχής με ταυτόχρονη παρακολούθηση οπτικών και ακουστικών ερεθισμάτων π.χ. Το παιδί ακούει και βλέπει ταυτόχρονα με προσοχή ένα σύνθετο οπτικο-ακουστικό ερέθισμα: «Ο κόκορας» κάρτα με εικόνα+ λέξη+άκουσμα της λέξης.
- 1.4.6. Να ακολουθεί σύνθετες εντολές. Ακολουθεί σύνθετες εντολές με εμπλοκή όλων των αισθήσεων π.χ. Το παιδί αρχίζει μια διαδρομή όταν ακούσει το σύνθημα, σταματά όταν δει το stop, κλείνει τα μάτια και με την αφή βρίσκει κάτι (παιχνίδι του χαμένου θησαυρού).

2. Γενική Ενότητα: Μνημονικές λειτουργίες

Ενότητα 1:Λειτουργική μνήμη- Μνήμη ακολουθιών

- 2.1.1. Να ιχυροποιεί τη λειτουργική μνήμη με οπτικές , ακουστικές, κιναισθητικές μνημονικές ακολουθίες. Ενεργοποίηση της λειτουργικής μνήμης με συγκράτηση οπτικών, ακουστικών, κιναισθητικών ακολουθιών π.χ. Το παιδί συγκρατεί σειρά εικόνων, σειρές εικόνων-ήχων, κιναισθητικές ακολουθίες
- 2.1.2. Να θυμάται με ακρίβεια Ακολουθίες λέξεων, συλλαβών, φθόγγων

- ακολουθίες προφορικού λόγου. και ολοκληρωμένων προτάσεων π.χ. Το παιδί επαναλαμβάνει χωρίς να αλλάζει τη σειρά φθόγγους, συλλαβές, λέξεις, προτάσεις που είδε και άκουσε.
- 2.1.3. Να ασκείται στην ταχύτητα της μνήμης των ακολουθιών με τη βοήθεια Η/Υ. Χρήση Η/Υ για να αναπτυχθεί η ταχύτητα των οπτικο-ακουστικών ακολουθιών και η ταχύτητα απόσβεσης των γραφημικών ακολουθιών. π.χ. Το παιδί συγκρατεί στη μνήμη του την εικόνα της γάτας με τον αντίστοιχο ήχο και την λέξη «γάτα», που εμφανίζονται με ορισμένη ταχύτητα.

Ενότητα 2.Μακροπρόθεσμη μνήμη-Μνημοτεχνική

- 2.2.1. Να χρησιμοποιεί μνημονικούς συνειρμούς. Ενεργοποίηση των συνειρμών με συνδυασμούς της οπτικής προσομοίωσης των λέξεων. Π.χ. Το παιδί συνδυάζει το «φ» με την εικόνα του κουλουριασμένου «φιδιού». Το «δ» με την εικόνα «δέντρου».
- 2.2.2. Να συνδέει τη μνήμη των λέξεων με μνημο-κοινωνικές εμπειρίες και δραστηριότητες. Σύνδεση μνήμης των λέξεων με εμπειρίες και δραστηριότητες. Π.χ. Το παιδί συνδέει το γυμναστήριο με τη λέξη γυμναστική, το κολυμβητήριο, με τη λέξη κολύμπι.
- 2.2.3. Να ασκείται σε τεχνικές τεμαχιοποίησης του γραπτού λόγου. Τεχνικές χωρισμού του κειμένου με καθέτους ανά συλλαβές ή λέξεις. Π.χ. «Ο /πα/τέ/ρας/ είναι α/δύ/να/τος» « Τρέχει το παιδί/ στον κήπο»
- 2.2.4. Να οπτικοποιεί το γραπτό λόγο Το παιδί ασκείται να βλέπει σε εικόνες αυτά που διάβασε π.χ καλλιέργεια σιταριού-παραγωγή ψωμιού.
- 2.2.5. Να συγκρατεί στη μνήμη λεπτές διαφορές που υπάρχουν σε γράμματα και αριθμούς. Συγκράτηση στη μνήμη των λεπτών διαφορών ανάμεσα σε γράμματα και αριθμούς. Π.χ. Το παιδί συγκρατεί τη

- σωστή κατεύθυνση των γραμμάτων «ε», «ω» , του αριθμού 3 και του ε.
- 2.2.6. Να ασκηθεί στην απομνημόνευση με κατηγοριοποιήσεις Το παιδί απομνημονεύει με βάση τα κοινά χαρακτηριστικά π.χ. ομαδοποιήσεις προϊόντων μιας χώρας με βάση τη χρηστικότητα τους.
- 2.2.7. Να ανακαλεί μνημονικές εικόνες με συναισθηματική φόρτιση. Μνημονική ανάκληση παραστάσεων π.χ. Το παιδί θυμάται με «χαρά» την εκδρομή στην εξοχή που πέρασε «ωραία».

Ενότητα 3. Ανάπτυξη βραχυπρόθεσμης-λειτουργικής μνήμης

- 2.3.1. Να συγκρατεί στη μνήμη του πολυαισθητηριακά μια σειρά στοιχείων. Το παιδί βλέπει, ζωγραφίζει, γράφει και συγκρατεί στη μνήμη του σειρές αντικειμένων, λέξεων, συλλαβών.
- 2.3.2. Να συγκρατεί στην εργαζόμενη μνήμη από 2 μέχρι 9 στοιχεία. Το παιδί συγκρατεί στη μνήμη του 2 έως 9 εικόνες, λέξεις, αριθμούς (με προοδευτική αύξηση της χωρητικότητας στα όρια 7 +/- 2).
- 2.3.3. Να συμπληρώνει ελλειπίες λέξεις ή προτάσεις. Συμπλήρωση ελλειπών λέξεων ή προτάσεων π.χ. Το παιδί βρίσκει λέξεις που λείπουν συλλαβές π.χ. «μο _ βι» ή συμπληρώνει ελλειπίες προτάσεις «Εγώ _____ νερό».

3. Γενική Ενότητα: Γραφικός χώρος

Ενότητα 1. Χωρο-χρονικός προσανατολισμός

- 3.1.1. Να προσανατολίζεται στο χώρο με αρχικό σημείο αναφοράς το σώμα του. Προσανατολισμός στο χώρο με αρχικό σημείο αναφοράς το σώμα του π.χ. Το παιδί κατατά τις έννοιες «πάνω από τα κεφάλι μου», «κάτω από τα πόδια μου»,

- 3.1.2. Να προσανατολίζεται στο χώρο με σημεία αναφοράς τα αντικείμενα. «δεξιά μου / αριστερά μου» κ.ο.τ. Προσανατολισμός του παιδιού σε σχέση με τα αντικείμενα στον περιβάλλοντα χώρο. Π.χ. Το παιδί αντιλαμβάνεται ότι το ανθοδοχείο βρίσκεται πάνω στο τραπέζι δεξιά. Ως προς τα άνθη που περιέχει, το τριαντάφυλλο είναι ανάμεσα στα δύο γαρίφαλα. Το ένα γαρίφαλο γέρνει προς τα αριστερά και το άλλο προς τα δεξιά κ.τ.ο.
- 3.1.2. Να προσανατολίζεται στον ευρύτερο χώρο. Προσανατολισμός στον ευρύτερο χώρο. Π.χ. Το παιδί μαθαίνει και δείχνει τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα. Δείχνει τον προσανατολισμό των κτιρίων. Προσανατολίζεται στο σχέδιο της περιοχής, στο χάρτη της Ελλάδας.
- 3.1.4. Να συνδέει χωρο-χρονικά τα αντικείμενα. Χωρο-χρονική σύνδεση αντικειμένων π.χ. Το παιδί συνδέει το χρόνο της πρωινής προσέλευσης στην τάξη με την αλλαγή νερού των λουλουδιών στο ανθοδοχείο.
- 3.1.5. Να συνδέει χρόνο-ρυθμό. Σύνδεση χρόνου και ρυθμού π.χ. Το παιδί αντιλαμβάνεται το ρυθμικό χτύπημα του ρολογιού ή μετρά ρυθμικά σταγόνες νερού που πέφτουν από ψηλά. Χρονομέτρηση με κλεψύδρα.
- 3.1.6. Να οργανώνεται χωρο-χρονικά. Χωρο-χρονική οργάνωση π.χ. Το παιδί διανύει και μετρά διαδρομές κινείται μέσα σε λαβύρινθο. Τοποθετεί χωροχρονικά τα γεγονότα της ημέρας. Τηρεί χρονοδιαγράμματα, ημερολόγια, προγραμματίζει τις δραστηριότητες του. Χρησιμοποιεί, επανατοποθετεί, τακτοποιεί και βρίσκει εύκολα τα αντικείμενα που χρειάζεται στο σχολείο και στο σπίτι.

Ενότητα 2. Γραφοκινητικότητα και κατάκτηση του γραφικού χώρου

- 3.2.1 Να βιώνει διαδρομές στο χώρο. Βίωση και μεταφορά διαδρομών στο χώρο με το σώμα . π.χ. Το παιδί διανύει μια κυκλική διαδρομή, συγκρατεί το κινητικό σχήμα στη μνήμη του και το μεταφέρει στο γραφικό χώρο, χρησιμοποιώντας χαρτί και μολύβι.
- 3.2.2. Να συμπληρώνει ημιτελή σχέδια με ακολουθίες ιχνών. Αναδυόμενη γραφή μέσα από τη συμπλήρωση ημιτελών σχεδίων με τη βοήθεια ιχνών. Π.χ. Το παιδί φτιάχνει γραμμές, σχήματα, εικόνες κ.ά. ακολουθώντας ίχνη.
- 3.2.3. Να γράφει ανάμεσα σε 2 γραμμές Γραφή ανάμεσα σε 2 χάρακες. Π.χ. Το παιδί γράφει ανάμεσα σε 2 γραμμές με κανονική απόσταση, με πύκνωση, με αραίωση. Χρησιμοποιεί τετράδια με μεγάλα ή μικρά τετράγωνα, τετράδια με 4 γραμμές.
- 3.2.4. Να γράφει με ρυθμική κίνηση. Ρυθμική κίνηση γραφής με σειρές δεξιόστροφων και αριστερόστροφων καμπύλων γραμμών. Π.χ. Το παιδί γράφει «α» = αριστερόστροφο, «η» = δεξιόστροφο.
- 3.2.5. Να ζωγραφίζει σε λευκό χαρτί. Ζωγραφική σε λευκό χαρτί. Π.χ. Το παιδί κάνει μια ζωγραφιά σε χαρτί Α4, σε διαφορετικές θέσεις (μέση, πάνω από τη μέση, πάνω/κάτω δεξιά, πάνω/κάτω αριστερά).
- 3.2.6. Να εντοπίζει τη σειρά και τη θέση που βρίσκονται μικρά αυτοκόλλητα. Εντοπισμός θέσης μικρών αυτοκόλλητων. Π.χ. Το παιδί βρίσκει το πρώτο αυτοκόλλητο της δεύτερης σειράς, το δεύτερο της τρίτης σειράς, το τελευταίο της κάτω σειράς.

- 3.2.7. Να αντιλαμβάνεται τις έννοιες των συντεταγμένων (οριζόντιας και καθέτου). Το παιδί ασκείται στην τομή των συντεταγμένων με παιχνίδια π.χ. σταυρόλεξα, σκάκι, ντάμα.
- 3.2.8. Να τηρεί τα αναγκαία περιθώρια και αποστάσεις. Το παιδί υπολογίζει και τηρεί τα αναγκαία περιθώρια στον οργανωμένο χώρο μιας σελίδας. Τηρεί τις αποστάσεις ανάμεσα στις λέξεις και στις σειρές.
- 3.2.9. Να αναπτύσσει τη λεπτή κινητικότητα του χεριού. Ανάπτυξη της κινητικότητας του χεριού με επαναλαμβανόμενες ασκήσεις κινήσεων περιστροφής του καρπού, άνοιγμα κλείσιμο δακτύλων π.χ. Το παιδί αναπτύσσει την κιναισθηση με κινήσεις γραφής των άκρων των δακτύλων πάνω σε αδρές και ανάγλυφες επιφάνειες (γυαλόχαρτο, επιφάνεια με κολλημένες φακές) κτλ.
- 3.2.10. Να συντονίζει τις κινήσεις ματιού-χεριού που γίνονται με γρήγορους ρυθμούς. Ασκήσεις οπτικοκινητικού συντονισμού ματιού-χεριού σε συνθήκες ταχύτητας. Π.χ. Το παιδί ασκείται σε γραφοκινητικές ασκήσεις με ορισμένη κάθε φορά ταχύτητα.
- 3.2.11. Να αναπτύσσει στρατηγικές διαδρομών για τη γραφή. Το παιδί με τη βοήθεια βελών μαθαίνει τη σωστή φορά των γραμμάτων: τα δεξιόστροφα, τα αριστερόστροφα, τα γράμματα πάνω/κάτω από τη γραμμή.

4. Γενική Ενότητα: Αναγνωστική λειτουργία

Ενότητα 1. Φωνολογικό μέρος

Το παιδί μπορεί:

4.1.1. Να προφέρει σωστά τα φωνήεντα, τα σύμφωνα, τα συμπλέγματα.	Ασκήσεις παραγωγής φωνηέντων, συμφώνων, συμπλεγμάτων με λογοπαίγνια.
4.1.2. Να διακρίνει φωνητικά συγγενείς φθόγγους.	Ασκήσεις διάκρισης και σωστής άρθρωσης συγγενών φθόγγων π.χ. «β, φ, δ».
4.1.3. Να κάνει συλλαβική και φθογγική ανάλυση της ηχητικής εικόνας.	Ασκήσεις συλλαβικής και φθογγικής ανάλυσης ηχητικής εικόνας με χρήση μαγνητοφώνου π.χ. «Ρέ-να», «Ρ-έ-ν-α».
4.1.4. Να αντιλαμβάνεται και να διακρίνει τις λέξεις στον προφορικό λόγο.	Ασκήσεις αντίληψης και διάκρισης λέξεων στον προφορικό λόγο π.χ. Το παιδί ακούει την πρόταση «Το πρωί πηγαίνω στο σχολείο» και λέει μία μία τις λέξεις.
4.1.5. Να αναλύει τις λέξεις σε συλλαβές προφορικά.	Ασκήσεις προφορικής ανάλυσης λέξεων σε συλλαβές π.χ. ασκήσεις ρυθμικής ανάλυσης σε συλλαβές με παλαμάκια λέξεων τύπου «σφ» (σύμφωνο φωνήεν) π.χ. «νε-ρό», τύπου φσ (φωνήεν σύμφωνο), π.χ. «ώ-ρα», τύπου σσφ (σύμφωνο σύμφωνο φωνήεν) π.χ. «στά-ση».
4.1.6. Να αναλύει τις συλλαβές σε φθόγγους προφορικά.	Προφορική ανάλυση των συλλαβών σε φθόγγους π.χ. ασκήσεις ρυθμικής ανάλυσης συλλαβών σε φθόγγους με χτυπήματα χεριών σε κάθε φθόγγο π.χ. «ν-ε», «ρ-ό».
4.1.7. Να διακρίνει και να προφέρει λέξεις που αρχίζουν με τον ίδιο φθόγγο.	Ασκήσεις διάκρισης λέξεων που αρχίζουν από τον ίδιο φθόγγο προφορικά π.χ. «βάζω, βάση, βίδα, βίλα».
4.1.8. Να διακρίνει και να συνθέτει	Ασκήσεις διάκρισης και σύνθεσης των

φωνημικά τους φθόγγους και τις συλλαβές με ακρίβεια.	φθόγγων και των συλλαβών προφορικά χωρίς να παραλείπει, να προσθέτει ή να αντιστρέφει φθόγγους και συλλαβές.
4.1.9. Να συνθέτει προφορικά τα σύμφωνα με όλα τα φωνήεντα.	Ασκήσεις σύνθεσης συμφώνου με φωνήεντα προφορικά π.χ. «μα-μο-με-μι»
4.1.10. Να διακρίνει και να προφέρει λέξεις που ομοιοκαταληκτούν.	Ασκήσεις διάκρισης λέξεων που ομοιοκαταληκτούν π.χ. «γίδα-βίδα».
4.1.11. Να διακρίνει λέξεις που μοιάζουν φωνολογικά.	Ασκήσεις φωνολογικής διάκρισης συγγενών λέξεων π.χ. Το παιδί διακρίνει και προφέρει «ποδιά-πόδια».
4.1.12. Να ταξινομεί λέξεις με κοινά συμπλέγματα.	Ασκήσεις ταξινόμησης λέξεων με κοινά συμπλέγματα π.χ. Το παιδί βρίσκει λέξεις του τύπου σσφ «μπαλάκι-μπαμπάς-μπαμπάκι».
4.1.13. Να σχηματίζει λέξεις με σωστή ακολουθία των φθόγγων που ακούει.	Ασκήσεις φωνημικής οργάνωσης λέξεων με σωστή ακολουθία φθόγγων π.χ. Το παιδί οργανώνει φωνημικά την ακολουθία των γλωσσικών φθόγγων «ν-ε-ρ-ό» και παράγει τη λέξη «νερό».

Ενότητα 2: Προανάγνωση

4.2.1. Να επαναλαμβάνει ιστορίες που ακούει.	Επανάληψη ιστοριών που ακούει π.χ. Το παιδί διηγείται με δικά του λόγια ένα παραμύθι (π.χ. η κοκκινσκουφίτσα) που του διηγούνται ή ακούει από μαγνητόφωνο
4.2.2. Να παρακολουθεί, προβλέπει και προσδοκά την εξέλιξη και τη συνέχεια των γεγονότων μιας ιστορίας.	Το παιδί παρακολουθεί, προβλέπει και προσδοκά την εξέλιξη και τη συνέχεια των γεγονότων μιας ιστορίας π.χ. «οι επτά νάνοι».
4.2.3. Να παρακολουθεί τη διήγηση μιας ιστορίας γυρίζοντας τις σελίδες του βιβλίου.	Το παιδί παρακολουθεί την εξέλιξη των γεγονότων μιας ιστορίας γυρίζοντας τις σελίδες του αντίστοιχου εικονογραφημένου βιβλίου.

- 4.2.4. Να δείχνει με το δάχτυλο από αριστερά προς τα δεξιά σε γραπτό κείμενο. Ασκήσεις προσανατολισμού με το δάχτυλο (από αριστερά προς τα δεξιά, πάνω δεξιά και κάτω αριστερά) σε γραπτό κείμενο.
- 4.2.5. Να αντιλαμβάνεται, διακρίνει και δείχνει τις σειρές, τις προτάσεις, τις λέξεις και τα γράμματα σε γραπτό κείμενο. Αντίληψη του γραπτού κειμένου π.χ. το παιδί αντιλαμβάνεται ότι το γραπτό κείμενο ιστορίας που ακούει αποτελείται από σειρές, προτάσεις, λέξεις και γράμματα.
- 4.2.6. Να αναγνωρίζει όμοιες λέξεις, συλλαβές, γράμματα σε γραπτό κείμενο. Ταύτιση όμοιων λέξεων συλλαβών και γραμμάτων σε κείμενο π.χ. Το παιδί ταυτίζει, διακρίνει και δείχνει όμοιες λέξεις, συλλαβές, γράμματα σε γραπτό κείμενο με προαναγνωστικά παιχνίδια.
- 4.2.7. Να αντιστοιχίζει λέξεις με εικόνες σε γραπτό κείμενο. Αντιστοίχιση λέξεων με εικόνες σε γραπτό κείμενο και αντίστροφα π.χ. Το παιδί παίζοντας κολλά λέξεις γραμμένες σε αυτοκόλλητα στις αντίστοιχες εικόνες που περιλαμβάνονται σε γραπτό κείμενο.

Ενότητα 3: Ανάγνωση

- 4.3.1. Να γνωρίζει τη σχέση φωνήματος-γραφήματος. Ασκήσεις αντίληψης και αντιστοίχισης φωνήματος-γραφήματος π.χ. Ο δάσκαλος λέει «α» και το παιδί δείχνει το «α» σε καρτέλα(flash cards)
- 4.3.2. Να γνωρίζει τα φωνήεντα. Το παιδί αναγνωρίζει, λέει και γράφει τα φωνήεντα π.χ. Το παιδί βλέπει καρτέλα με τα φωνήεντα και απαντά στις ερωτήσεις: - δείξε μου το «ε», - ποιο είναι αυτό, - γράψε μου το «ε».
- 4.3.3. Να συνθέτει συλλαβές του τύπου σφ (σύμφωνο-φωνήεν) Αναγνώριση, σύνθεση και ανάλυση συλλαβών του τύπου σφ π.χ. μα, σα, κο.
- 4.3.4. Να συνθέτει συλλαβές του τύπου φσ (φωνήεν-σύμφωνο) Αναγνώριση, σύνθεση και ανάλυση τύπου συλλαβών τύπου σφ π.χ. αμ, ασ, οκ (όπως

- 4.3.5. Να συνθέτει συλλαβές του τύπου σσφ (σύμφωνο-σύμφωνο-φωνήεν).
- 4.3.6. Να συνθέτει συλλαβές του τύπου σσσφ (σύμφωνο-σύμφωνο-σύμφωνο-φωνήεν)
- 4.3.7. Να παράγει διαδοχικά λέξεις με συλλαβές τύπου: σφ, φσ, σσφ, σσσφ.
- 4.3.8. Να συνθέτει λέξεις που έχουν τελικά σύμφωνα ς, ν.
- 4.3.9. Να διακρίνει λέξεις με αρχικά γράμματα όμοια φωνολογικά.
- 4.3.10. Να αναγνωρίζει αυτόματα το βασικό οπτικό λεξιλόγιο.
- 4.3.11. Να ασκείται στην αυτόματη ανάγνωση.
- παραπάνω).
- Αναγνώριση, ανάλυση και σύνθεση συλλαβών τύπου σσφ π.χ. μπα, στο .
- Αναγνώριση, ανάλυση και σύνθεση συλλαβών τύπου σσσφ π.χ. στρα, μπρα .
- Παραγωγή λέξεων με συλλαβές τύπου: α/σφ, νερό (σφσφ), β/φς, έλα (φσφ), σσφ, στάση (σσφσφ), δ/ σσσφ, στροφή, μπράβο (σσσφσφ) με την υποστήριξη αναγνωστικών παιχνιδιών.
- Αναγνώριση, ανάλυση και σύνθεση λέξεων με συλλαβές τύπου σφ ή φσ και συγκράτηση του τελικού ς ή ν π.χ. λαγός, όταν.
- Ασκήσεις διάκρισης λέξεων που αρχίζουν με γράμματα που μοιάζουν φωνολογικά π.χ. τομάτα-ντάμα, χαρά-γάτα, μπάλα-πάνα
- Αυτόματη αναγνώριση οπτικού λεξιλογίου από 10 μέχρι 100 λέξεις με τη χρήση καρτών. Το παιδί αντιστοιχίζει εικόνες-λέξεις (Flash cards).
- Άσκηση στην αυτόματη ανάγνωση με κατανόηση κειμένου που έχει χωριστεί σε πνευστικές-νοηματικές ενότητες π.χ. Το παιδί διαβάζει το κείμενο «Πριν πολλά χρόνια ξεκίνησε ένας άνθρωπος με το γαϊδουράκι του να πάει στην πόλη. Ήθελε να αγοράσει διάφορα πράγματα» ή το διαβάζει
«Πριν πολλά χρόνια
ξεκίνησε ένας άνθρωπος

- 4.3.12. Να βελτιώνει την ανάγνωση. με το γαϊδουράκι του να πάει στην πόλη. Ήθελε να αγοράσει διάφορα πράγματα». Ασκήσεις για βελτίωση και τελειοποίηση της ανάγνωσης χρησιμοποιώντας ηχητικές διακυμάνσεις και τονικές αποχρώσεις της φωνής.

Ενότητα 4. Γραφή

- 4.4.1. Να τηρεί σωστή στάση του σώματος και του χεριού. Το παιδί κάθεται στο θρανίο του, ακουμπά τις παλάμες του στην επιφάνεια του θρανίου.
- 4.4.2. Να κρατά σωστά το μολύβι. Κράτημα του μολυβιού στα τρία δάκτυλα, ακουμπώντας τον αγκώνα και τον καρπό πάνω στο θρανίο.
- 4.4.3. Να τοποθετεί σωστά το τετράδιό του. Τοποθέτηση του τετραδίου του ανάλογα με την επικράτηση δεξιού-αριστερού και άσκηση στη σωστή θέση.
- 4.4.4. Να γράφει γράμματα και κείμενο με τη σωστή φορά. Άσκηση γραφής γραμμάτων και κειμένου με τη σωστή φορά π.χ. Το παιδί με τη βοήθεια βελών και με κινητική βοήθεια . γράφει από αριστερά προς τα δεξιά και το αντίστροφο.
- 4.4.5. Να διακρίνει τον προσανατολισμό κάθε γράμματος. Το παιδί ασκείται να διακρίνει και να γράφει με το σωστό προσανατολισμό τα γράμματα στο γραφικό χώρο π.χ. σελίδα τετραδίου, πίνακας, λευκές σελίδες Α4 κ.τ.ο.
- 4.4.6. Να γράφει τα γράμματα και τους αριθμούς χωρίς να τα αντιστρέφει και να τα συγχέει. Άσκηση στην ορθή γραφή των γραμμάτων και αριθμών που αντιστρέφει π.χ. «β-θ, φ-θ, ρ-9, 3-ε, σ-6».
- 4.4.7. Να γράφει λέξεις με υπαγόρευση Γραφή λέξεων με υπαγόρευση χωρίς να

χωρίς αντιστροφές γραμμάτων.	αντιστρέφει τα γράμματα π.χ. χα-αχ, κότα-άτοκ.
4.4.8. Να γράφει λέξεις με υπαγόρευση χωρίς να παραλείπει γράμματα.	Το παιδί ασκείται να γράφει λέξεις χωρίς να παραλείπει γράμματα π.χ. νερό (νεό).
4.4.9. Να γράφει λέξεις με υπαγόρευση χωρίς να προσθέτει γράμματα.	Άσκηση στη γραφή λέξεων χωρίς προσθήκες γραμμάτων, συλλαβών π.χ. μπλε-μπλλε, μπααλα-μπάλα.
4.4.10. Να γράφει λέξεις με υπαγόρευση χωρίς να επαναλαμβάνει γράμματα.	Άσκηση στη γραφή λέξεων χωρίς επαναλήψεις γραμμάτων ή συλλαβών.
4.4.11. Να γράφει λέξεις με υπαγόρευση χωρίς να αντιμεταθέτει γράμματα.	Άσκηση στη γραφή λέξεων χωρίς μεταθέσεις φθόγγων π.χ. πρώτα αντί πόρτα, βρούτσα αντί βούρτσα.
4.4.12. Να γράφει λέξεις με υπαγόρευση χωρίς να αντικαθιστά γράμματα.	Άσκηση στη γραφή λέξεων χωρίς αντικαταστάσεις γραμμάτων π.χ. παπάτα αντί πατάτα.
4.4.13. Να αντιγράφει κείμενο από βιβλίο και από τον πίνακα.	Ασκήσεις αντιγραφής κειμένου που έχει μπροστά του ή από τον πίνακα.
4.4.14. Να γράφει κείμενο με υπαγόρευση.	Ασκήσεις γραφής κειμένου με υπαγόρευση, με αργό ρυθμό και με γρήγορο ρυθμό υπαγόρευσης.

Ενότητα 5: Μορφολογικό – Ορθογραφία

4.5.1. Να διακρίνει και να κατηγοριοποιεί τα μέρη του λόγου.	Διάκριση και κατηγοριοποίηση των μερών του λόγου π.χ. τα ουσιαστικά, τα επίθετα και τα ρήματα.
4.5.2. Να παρατηρεί και να γνωρίζει τις αλλαγές της σημασίας των λέξεων ανάλογα με τις καταλήξεις τους.	Παρατήρηση και αναγνώριση των αλλαγών ανάλογα με την κλητική εικόνα των λέξεων π.χ. ακούω-άκουσα.
4.5.3. Να χρησιμοποιεί την ορθογραφική μνήμη.	Ασκήσεις ανάπτυξης της ορθογραφικής μνήμης π.χ. γράφει και ελέγχει την ορθογραφία δισύλλαβων λέξεων.

- 4.5.4. Να αντιλαμβάνεται τη σταθερή θέση, τη διεύθυνση και τον προσανατολισμό των γραμμάτων σε μια λέξη. Αντίληψη της σταθερής θέσης των γραμμάτων σε μια λέξη π.χ. «μήλο» «μ» (αρχικό, αριστερόστροφο γράμμα) «η» (ανάμεσα σε δύο σύμφωνα, το δεύτερο γράμμα της λέξης, δεξιόστροφο), «λ» (τρίτο γράμμα ανάμεσα σε δύο φωνήεντα μικτής διεύθυνσης) «ο» (τελικό γράμμα αριστερόστροφο).
- 4.5.5. Να θυμάται την ορθογραφία των λέξεων με τη βοήθεια της εσωτερικής επανάληψης. Αποτύπωση στη μνήμη με «νοερή» επανάληψη των δομικών στοιχείων της λέξης π.χ. «μήλο» περιλαμβάνει τους φθόγγους «μ» (μ), «ή» (ήτα με τόνο), «λ» (λ), «ο» (όμικρον).
- 4.5.6. Να μαθαίνει ορθογραφία με καταλόγους ομοειδών λέξεων. Εκμάθηση της ορθογραφίας με καταλόγους ομοειδών λέξεων π.χ. ομόνυμα «κλείνω-κλίνω», ομόηχα «φύλο-φύλλο», συνώνυμα «κοιτάζω-βλέπω», αντίθετα «εύκαμπτος-δύσκαμπτος».
- 4.5.7. Να μαθαίνει ορθογραφία με οικογένειες λέξεων. Εκμάθηση της ορθογραφίας με οικογένειες λέξεων π.χ. οίκος-κατοικία-κάτοικος-οικοδομή-οικογένεια κλπ.
- 4.5.8. Να χρησιμοποιεί μνημοτεχνικές μεθόδους για να μαθαίνει τη θεματική ορθογραφία. Εκμάθηση της θεματικής ορθογραφίας με μνημοτεχνικές μεθόδους π.χ. α)εικονογράφιση των ορθογραφικών στοιχείων των λέξεων ανάλογα με τη σημασία της π.χ. στη λέξη «ύ»πνος, το γράμμα ύψιλον παριστάνεται σαν κρεβατάκι μωρού, β)απεικόνιση των δίψηφων φωνηέντων με βάση τη διήγηση μιας ιστορίας π.χ. ο γάμος του «α» = άλφα με το «ι» = γιώτα μας δίνει το παιδί «αι».
- 4.5.9. Να παρατηρεί και να μαθαίνει τις αλλαγές που συμβαίνουν σε μια Παρατήρηση και εκμάθηση των αλλαγών στις λέξεις με προσφύματα πριν από το

λέξη, με τα προσφύματα.

θέμα π.χ. α)με τις προθέσεις ανά, κατά, δια, πριν, μετά, παρά και το ρήμα «βαίνω» κάνοντας λέξεις: ανεβαίνω, κατεβαίνω, μεταβαίνω, παραβαίνω, διαβαίνω β)με τα μόρια «εν», «α» και ουσιαστικό «ψυχή» κάνουμε τις λέξεις: έμψυχος, άψυχος.

4.5.10. Να γνωρίζει την κλητική ορθογραφία.

Άσκηση στην κλητική ορθογραφία με λίστες λέξεων όμοιων ορθογραφικών φαινομένων π.χ. λίστες με καταλήξεις λέξεων στον πληθυντικό (άνθρωποι, γέροι)

4.5.11. Να γνωρίζει την ορθογραφική εικόνα των λέξεων που δημιουργούνται με σύνθεση και παραγωγή.

Εμπέδωση της ορθογραφικής εικόνας των λέξεων με σύνθεση και παραγωγή π.χ. μπαινοβγαίνω, ξανανεβαίνω, πηγαινοέρχομαι, απλώνω-άπλωμα-απλωτός κλπ.

Ενότητα 6: Σημασιολογικό

4.6.1. Να γνωρίζει και να σχηματίζει προτάσεις με ενεργητικό λεξιλόγιο.

Ασκήσεις α)ανάπτυξης ενεργητικού λεξιλογίου π.χ. Το παιδί σχηματίζει έννοιες «παππούς» - «πίνω» - «καφέ» με τη βοήθεια καρτών που καταλήγουν στην ολοκληρωμένη πρόταση «Ο παππούς πίνει καφέ» α) χρησιμοποίησης του ενεργητικού λεξιλογίου για το σχεδιασμό ολοκληρωμένων προτάσεων οι οποίες βαθμιαία συμπληρώνονται και μεγαλώνουν π.χ. Τηλεγραφικός λόγος – «πάω σχολείο» εμπλουτισμένη πρόταση – «Σήμερα πήγα με τα πόδια στο σχολείο».

4.6.2. Να αναγνωρίζει λέξεις με κοινά γνωρίσματα, χρησιμοποιώντας το λεξικό.

Το παιδί χρησιμοποιεί το μικρό ορθογραφικό/ερμηνευτικό λεξικό και βρίσκει λέξεις που έχουν το ίδιο αρχικό γράμμα.

- 4.6.3. Να εμπλουτίζει το ενεργητικό λεξιλόγιο με αναγνωστικά παιχνίδια.
- 4.6.4. Να ακούει και να κατανοεί γραπτές ιστορίες.
- 4.6.5. Να κατανοεί και αναπαράγει ιστορίες σωστά δομημένες.
- 4.6.6. Να ρυθμίζει την ταχύτητα της ανάγνωσης, ώστε να κατανοεί το περιεχόμενο του κειμένου.
- 4.6.7. Να χρησιμοποιεί κατάλληλους τρόπους κατανόησης του περιεχομένου του κειμένου.
- 4.6.8. Να συνδέει το νόημα μερών του κειμένου σε ολοκληρωμένη ενότητα.
- Ασκήσεις εμπλουτισμού του ενεργητικού λεξιλογίου με αναγνωστικά παιχνίδια, χρησιμοποιώντας σταυρόλεξα, ομοιοκαταληξίες, λογοπαίγνια, ολοκλήρωση ημιτελών προτάσεων, λέξεων π.χ. «Της καρέκλας το ποδάρι ξεκαρεκλοποδαριάστηκε».
- Ασκήσεις ακρόασης και κατανόησης γραπτών ιστοριών π.χ. Μύθοι του Αισώπου.
- Κατανόηση και αναπαραγωγή ιστοριών δομημένων με σωστή αλληλουχία γεγονότων. Το παιδί διηγείται τις ιστορίες, βρίσκει τις σχέσεις αιτίου-αποτελέσματος, διακρίνει τα φανταστικά από τα πραγματικά γεγονότα, συσχετίζει την ιστορία με δικές του εμπειρίες και διατυπώνει υποθέσεις, προσδοκίες, προβλέψεις κτλ.
- Το παιδί ρυθμίζει την ταχύτητα της ανάγνωσης κειμένου, ώστε να κατανοεί το περιεχόμενο. Προοδευτικά αυξάνει την ταχύτητα, συγκρατεί και μαθαίνει τα κύρια σημεία με λέξεις κλειδιά που υπογραμμίζει.
- Ασκήσεις κατανόησης και έκφρασης του νοήματος με ερωτήσεις-απαντήσεις του τύπου «ποιος, που, πότε, τι, γιατί».
- Σύνδεση του νοήματος των επεξεργασμένων παραγράφων μιας ενότητας π.χ. Το παιδί διαβάζει παραμύθι 2-3 σελίδων, συνδέει το νόημα των παραγράφων και κατανοεί το περιεχόμενο ολόκληρου του παραμυθιού.

4.6.9. Να γράφει σωστά δομημένο κείμενο.

Ασκήσεις γραφής και οργάνωσης του κειμένου με τα απαραίτητα στοιχεία π.χ. ευανάγνωστα γράμματα, σημεία στίξης, παράγραφοι με λογική ακολουθία, ώστε να γίνεται κατανοητό το γραπτό

Ενότητα 7: Γραπτή Έκφραση

4.7.1. Να καταγράφει τις εμπειρίες του σε ημερολόγιο.

Ασκήσεις γραφής με ημερολογιακό τρόπο που προκύπτει από συνομιλίες, εμπειρίες και δραστηριότητες του παιδιού με σωστή δομή και ακολουθία.

4.7.2. Να οργανώνει τη σκέψη του πριν την καταγράψει.

Ασκήσεις κατανόησης και οργάνωσης των σκέψεων με λογική ακολουθία π.χ. Χρησιμοποιώντας εικόνες εξηγούμε στο παιδί ότι με τη σειρά που έχουν οι εικόνες θα γράψει τις προτάσεις του.

4.7.3. Να δομεί το γραπτό του λόγο σε παράγραφο.

Ασκήσεις δόμησης του γραπτού λόγου σε παράγραφο. Το παιδί ασκείται α) να τοποθετεί δύο, τρεις, προτάσεις σε λογική σειρά β) να οικοδομεί μια παράγραφο με δομικά στοιχεία τις προτάσεις που συνδέονται με λογική ακολουθία. Οι λέξεις πρέπει να τονίζονται σωστά και να μπαίνουν τα αναγκαία σημεία της στίξης.

4.7.4. Να συνδέει τις παραγράφους σε ενότητα.

Ασκήσεις σύνδεσης των παραγράφων σε μια ενότητα με τη σωστή χωροχρονική ακολουθία του νοήματός τους.

5. Γενική Ενότητα: Μαθησιακές δυσκολίες στα Μαθηματικά

Ενότητα 1: Αριθμοί και Μαθηματικά σύμβολα

- 5.1.1. Να διακρίνει την απόλυτη και τακτική έννοια του αριθμού. Διάκριση της απόλυτης και τακτικής έννοιας του αριθμού π.χ. Ο αριθμός «3» δηλώνει ένα σύνολο 3 αντικειμένων (απόλυτος αριθμός) και φανερώνει ακόμα την τάξη με την έννοια τρίτος (τακτικός αριθμός).
- 5.1.2. Να συνδέει το γραπτό σύμβολο με την απόλυτη και τακτική έννοια του αριθμού. Γραπτή σύνδεση του συμβόλου με την απόλυτη και την τακτική έννοια του αριθμού π.χ. Το γραπτό σύμβολο «3» συνδέεται με το σύνολο τριών αντικειμένων και με την έννοια της διαδοχής ένα-1, δύο-2, τρία-3, πρώτος, δεύτερος, τρίτος.
- 5.1.3. Να διακρίνει αριθμούς και γράμματα που μοιάζουν οπτικά. Ασκήσεις διάκρισης αριθμών και γραμμάτων που έχουν οπτική ομοιότητα π.χ. «ε-3», «σ-6», «2-δ», «ρ-9».
- 5.1.4. Να γράφει τους αριθμούς με τη σωστή σειρά των ψηφίων τους. Ασκήσεις γραφής αριθμών χωρίς να παραλείπει ψηφία (2305 αντί 235), να προσθέτει (145 αντί 1145), να αντικαθιστά (683 αντί 663), να αντιστρέφει ολόκληρο ή μέρος του αριθμού (54 αντί 45, 235 αντί 253).
- 5.1.5. Να διακρίνει τα σύμβολα των τεσσάρων αριθμητικών πράξεων και τους συνδυασμούς τους. Διάκριση των συμβόλων (+, -, X, :/), και των συνδυασμών τους (+-), (+X), (:/X) σε αντίστοιχες πράξεις.
- 5.1.6. Να ασκείται στην εκμάθηση της προπαίδειας του πολλαπλασιασμού. Άσκηση στην εκμάθηση της προπαίδειας του πολλαπλασιασμού : -α) Ο πολλαπλασιασμός ως πρόσθεση ίσων συνόλων. -β) αριθμητικά παιχνίδια με πίνακες.

Ενότητα 2: Γλώσσα και Μαθηματικά

- 5.2.1. Να μαθαίνει και χρησιμοποιεί το αριθμητικό λεξιλόγιο. Εκμάθηση και χρήση αριθμητικού λεξιλογίου π.χ. ονόματα των αριθμών, ανάλυση σε μονάδες, δεκάδες, εκατοντάδες, χιλιάδες, η έννοια των τεσσάρων πράξεων: πρόσθεση-βάζω όλα μαζί, αφαίρεση βγάζω, πολλαπλασιασμός επαναλαμβάνω και διαίρεση μοιράζω κλπ.
- 5.2.2. Να μαθαίνει και χρησιμοποιεί το γεωμετρικό λεξιλόγιο. Εκμάθηση του γεωμετρικού λεξιλογίου με την διάκριση και ονομασία γεωμετρικών σχημάτων π.χ. διάκριση του τρισδιάστατου χώρου με το μήκος, πλάτος, ύψος, αναγνώριση και διάκριση γεωμετρικών στερεών.
- 5.2.3. Να αντιλαμβάνεται τη λογικομαθηματική δομή ενός λεκτικά διατυπωμένου προβλήματος. Αντίληψη της λογικομαθηματικής δομής ενός λεκτικά διατυπωμένου προβλήματος π.χ. Κατανοεί το κείμενο του προβλήματος, διακρίνει το ουσιώδες από το επουσιώδες, συνδέει τα επιμέρους στοιχεία στην σύνθεση του όλου κ.τ.ο.
- 5.2.4. Να χρησιμοποιεί στρατηγικές επίλυσης των προβλημάτων. Χρήση στρατηγικών επίλυσης προβλημάτων α) επικέντρωση της προσοχής σε δύο μεταβλητές ταυτόχρονα π.χ. μήκος-πλάτος, χρόνος-απόσταση, χρώμα-σχήμα. Β) σύνδεση των επιμέρους στοιχείων στη σύνθεση του όλου (βήματα επίλυσης – task analysis – και σύνθεση).
- 5.2.5. Να γενικεύει διατυπώνοντας όμοια προβλήματα. Διατύπωση όμοιων προβλημάτων αποφεύγοντας τις υπεραπλουστεύσεις και τις γενικεύσεις.

6. Γενική ενότητα: Συμπεριφορά

Ενότητα 1: Συναισθηματική υποστήριξη

6.1.1. Να κατανοεί και να αποδέχεται το πρόβλημά του.	Κατανόηση και αποδοχή των μαθησιακών δυσκολιών και των αρνητικών συναισθημάτων π.χ. απογοήτευση, άγχος, φόβος αποτυχίας, μηχανισμοί άμυνας.
6.1.2. Να ελέγχει τη συμπεριφορά του (αυτοέλεγχος).	Έλεγχος της συμπεριφοράς του μετά από εκπαίδευση (υποστηρικτικά προγράμματα τροποποίησης συμπεριφοράς).
6.1.3. Να αυτοαξιολογεί τις πράξεις του.	Ανάπτυξη αυτοεκτίμησης και παράθεση του παιδιού για να αυτοβαθμολογείται, να αυτοαξιολογείται με παροχή πολλών ευκαιριών για επιτυχία.
6.1.4. Να ενθαρρύνεται στην ενίσχυση της θετικής συμπεριφοράς.	Ενθάρρυνση στην ενίσχυση της θετικής συμπεριφοράς με αποφυγή παρατηρήσεων τιμωριών και χαρακτηριστικών όπως π.χ. «τεμπέλης».
6.1.5. Να αναπτύσσει κοινωνικές συνήθειες.	Ανάπτυξη κοινωνικών συνηθειών όπως φιλία, συνεργασία, συντροφικότητα.

Ενότητα 2: Ανάπτυξη ικανοτήτων προγραμματισμού

6.2.1. Να παρωθείται σε δράση και να οργανώνει την εργασία του.	Ενεργοποίηση και οργάνωση της εργασίας του π.χ. καθορίζει στόχους και τους πραγματοποιεί.
6.2.2. Να προγραμματίζει την εργασία του με χρονοδιαγράμματα.	Προγραμματισμός της εργασίας του με χρονοδιαγράμματα, διαχείριση υλικών, απογραφή ειδών, με βάση το ημερήσιο πρόγραμμα.

Ενότητα 3: Βελτίωση της αναγνωστικής αυτοεικόνας

6.3.1. Να βιώνει ικανοποίηση από τη φωνολογική του επάρκεια.	Εκδηλώσεις αισθημάτων ικανοποίησης λόγω της φωνολογικής επάρκειας π.χ. Το παιδί διακρίνει ήχους, φωνήματα, φθόγγους.
6.3.2. Να βιώνει ικανοποίηση από την αναγνωστική επάρκεια.	Εκδηλώσεις αισθημάτων ικανοποίησης π.χ. Το παιδί διαβάζει και κατανοεί λέξεις και κείμενα με επιδοκιμασία
6.3.3. Να κατανοεί και να αποδέχεται τις αναγνωστικές δυσκολίες.	Αποδέχεται τις αναγνωστικές δυσκολίες π.χ. Το ρυθμό, τον τονισμό, το συντονισμό της αναπνοής, το χρωματισμό της φωνής.
6.3.4. Να αποδέχεται τα ορθογραφικά λάθη .	Αποδέχεται και διορθώνει τα ορθογραφικά λάθη π.χ. Λάθη στην αρχή, στη μέση, στο τέλος της λέξης, στα κεφαλαία μέσα στη λέξη, στον τονισμό, στα σημεία στίξης.
6.3.5. Να αυτοαξιολογεί και να αποδέχεται τις δυσκολίες στο διάβασμά του.	Εκδηλώσεις αισθημάτων ικανοποίησης για το διάβασμά του. Το παιδί μαθαίνει να ανιχνεύει τη στάση του απέναντι στο διάβασμα π.χ. Του αρέσουν τα λογοπαίγνια, ικανοποιείται με την ανάγνωση βιβλίων και διαβάζει για ευχαρίστησή του.